

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI
OCH ARBETSVETENSKAP**

ATT FÖRSÖKA STYRA STRÖMMEN

Hur de nationella brottsförebyggande programmen
försöker styra civilsamhället genom normativitet

Leo Welther

Examensarbete för Kandidat i sociologi, 15 hp:
Handledare: Carl Cassegård
Termin/år: HT-2017

Abstract

Title: Att försöka styra strömmen: Hur de nationella brottsförebyggande programmen försöker styra civilsamhället genom normativitet

Author: Leo Welther

Supervisor: Carl Cassegård

Examiner: Micael Björk

Bachelor's Thesis in Sociology, 15 credits

Date: January 2018

Characters: 69 860 (including spaces)

The aim of this study is to examine and compare how two national crime prevention programs published in Sweden describe how individual citizens can contribute to preventing crime and relate to aspects of normativity, norm breaching behaviour and informal control. This study examines this through the following questions:

- How has the description of crime prevention by individual citizens developed between the two programs?
- What form does the discourse of normativity in individual crime prevention take in the two programs?
- How can the delegation of crime prevention to the civil society be understood as a way to exercise power and governing?
- How can the national crime prevention programs' description of how civil society should prevent crime form risks for individuals as well as the democratic society?

This is a qualitative study using Norman Fairclough's Critical Discourse Analysis as method. The material used in this study are the two Swedish national crime prevention programs *Allas vårt ansvar*, published in 1996 and *Tillsammans mot brott*, published 2017. In this study, I use theories and concepts of *Governmentality*, *Private policing* and *Inverted prevention*.

The results suggest that both the description of how individuals can contribute, as well as the normativity discourse in *Tillsammans mot brott* are based on *Allas vårt ansvar*. The delegation of crime prevention to individuals is a way to govern citizens within the normativity. There are risks of individuals becoming victims of violence, exclusion, and stigmatisation through relying on individuals' abilities to percept norm breaching behaviour.

Key words: Crime prevention, Normativity, *Tillsammans mot brott*, *Governmentality*, Critical Discourse Analysis

Jag skulle vilja börja med att tacka min handledare Carl, för en mycket god och givande handledning.

Tack till Cosmo för ett gott studiesällskap.

Till sist vill jag även tacka Elvira för ditt eviga stöd, vilket kan ha inneburit att du har fått lyssna på samma enstaka formulering om och om igen.

Innehållsförteckning

1. Bakgrund.....	4
2. Syfte och frågeställning	5
2.1 Frågeställningar.....	5
3. Tidigare forskning.....	6
3.1 Brottsförebyggande program	6
3.2 Frivilligorganisationers mekanismer och effektivitet på brottsligheten	7
3.3 Johnstones definition av vigilantism.....	8
4. Teori.....	9
4.1 Governmentality	9
4.2 Private Policing.....	10
4.3 Inverterad Prevention.....	11
5. Metod och material	13
5.1 Metod	13
5.2 Material	15
5.2.1 Allas vårt ansvar	15
5.2.2 Tillsammans mot brott	16
5.3 Tillvägagångssätt	17
5.4 Etiska överväganden	18
6. Resultat och analys	19
6.1 Hur har regeringens beskrivning av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete utvecklats mellan de två programmen?.....	19
6.2 Hur ser diskursen om normativitet i enskilda medborgares brottsförebyggande arbete ut i de två programmen?.....	21
6.3 Hur kan delegeringen av brottsförebyggande arbete till civilsamhället förstås som ett maktutövande styrande?.....	24
6.4 Hur kan risker för individer och demokrati uppstå i beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete?	26
7. Sammanfattande diskussion.....	30
8. Litteraturlista.....	32

1. Bakgrund

2016 kom BRÅ (Brottsförebyggande rådet) i sin uppdragsredovisning fram till (BRÅ, 2015) att det behövdes ett mer utvecklat samordnat brottsförebyggande arbete, på lokal, regional och nationell nivå. BRÅ föreslog att det behövdes ett nytt nationellt brottsförebyggande program där stöd och samordning mellan lokala, regionala och nationella brottsförebyggande verksamheter är i fokus (BRÅ, 2015:40). BRÅ:s förslag åhördes av regeringen, som våren 2017 publicerade ett nytt nationellt brottsförebyggande program, Tillsammans mot brott (Skr, 2017), det första nationella brottsförebyggande programmet på 20 år, sedan programmet Allas vårt ansvar publicerades (Ds, 1996).

Hur enskilda medborgare kan agera brottsförebyggande framhävs i Allas vårt ansvar och Tillsammans mot brott. Programmen föreslår regelbundet att enskilda medborgare kan utöva *informell kontroll* för att förhindra brott. Tillsammans mot brott definierar att *formell kontroll* uttrycks i myndigheter och lagar, och *informell kontroll* uttrycks i personliga relationer och normativa värderingar (Skr, 2017:39). Exempelvis föreslås grannsamverkan som en åtgärd för att utöva informell kontroll. Brottsförebyggande arbete som ett samhällsfenomen utgår från rådande politiska samhällsnormer, och är något som är föränderligt över tid och rum (Sahlin, 2000:17). Normer och normbrott är likt lagar och lagbrott socialt konstruerade under en specifik kontext, och det är subjektivt vilka normer individen vill upprätthålla.

Tidigare studier med ett governmentality-perspektiv har visat att nationella program som prejudicerar hur civilt brottsförebyggande arbete ska genomföras innebär ett maktutövande, mer om detta i punkt 3.1. Jag vill med ett governmentality-perspektiv i min uppsats problematisera hur programmen försöker begränsa autonomin hos individer och civilsamhälle. I min uppsats vill jag även ta fasta på att ett governmentality-perspektiv inte bara ser hur autonomi kringskärs utan också upprätthålls och bevaras eftersom att styrningen förväntas ske genom självstyrning (Dean, 2010:21). Den relativa friheten individen har i självstyrning kan innebära risker. Jag vill därför undersöka om otydligt beskrivna normer finns i det brottsförebyggande arbete enskilda medborgare föreslås göra. Om det finns otydligt beskrivna normer i programmen, som kan marginalisera redan marginaliserade grupper ytterligare, samtidigt som grupper med vad som kan tolkas som alternativa normer får utrymme att bilda brottsförebyggande grupper, något jag tycker är problematiskt. Jag avser alltså att undersöka två önskade effekter av programmen, dels att med governmentality se programmens försök till att styra faktiskt styr normativa medborgare, samt att programmens försök att styra inte fungerar då individen genom sin relativa frihet gör motstånd och tidigare nämnda risker uppstår.

2. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att med kvalitativ metod kritiskt granska hur beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete utvecklats i Tillsammans mot brott (2017) sedan Allas vårt ansvar (1996), samt att identifiera diskursen om normativitet och de risker som kan uppstå av beskrivningen. Jag studerar Tillsammans mot brott eftersom det är det första nationella brottsförebyggande programmet på 20 år och är outforskat, vilket därför är relevant att granska. Jag undersöker inte effektiviteten av de nationella brottsförebyggande programmen, då dessa typer av studier är relativt vanliga. Jag undersöker däremot eventuella risker för individer som programmen öppnar för med hjälp av teoretiska verktyg.

2.1 Frågeställningar

- Hur har regeringens beskrivning av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete utvecklats mellan de två programmen?
- Hur ser diskursen om normativitet i enskilda medborgares brottsförebyggande arbete ut i de två programmen?
- Hur kan delegeringen av brottsförebyggande arbete till civilsamhället förstås som ett maktutövande styrande?
- Hur kan risker för individer och demokrati uppstå i programmens beskrivning av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete?

3. Tidigare forskning

Den forskning som finns på nationella brottsförebyggande program är ofta översiktlig, exempelvis Aromaa och Takala (2005). Under punkt 3.1 har jag med två studier om nationellt brottsförebyggande program, det ena är översiktlig och den andra är analytisk. Den tidigare forskning som studerar civilsamhällets brottsförebyggande arbete studerar vanligen effektiviteten av detta arbete (Lub, 2017:2). Under 3.2 lyfter jag två studier om frivilligorganisationer, den ena fokuserar på hur effektiva frivilligorganisationer är på att minska brottslighet och den andra fokuserar på mekanismerna i frivilligorganisationer som gör dem effektiva mot brottsligheten. Under 3.3 nämner jag hur Johnstone definierar vigilantism.

3.1 Brottsförebyggande program

Likt Sverige publicerade Finland ett nationellt brottsförebyggande program Working Together for a Safe Society 1999. De båda brottsförebyggande programmen följer den nordiska modellen som förespråkar ett samordnat brottsförebyggande arbete mellan verksamheter innanför och utanför rättssystemet (Aromaa & Takala, 2005:391), och en balans mellan *social brottsprevention*, att minska motivationen att begå brott, och *situationell brottsprevention*, att minska tillfällena att begå brott (Sahlin, 2000:100). Aromaa & Takala menar att den nordiska modellen behöver omarbetas, situationell brottsprevention behöver kompletteras med andra infallsvinklar (2005:401).

Hörnqvist publicerade 2001 en bok om hur det nationella brottsförebyggande program Allas vårt ansvar förverkligades i förhållandet till civilsamhället. Boken fokuserar inte på den potentiella effektiviteten åtgärderna i programmet har utan hur utgivningen av programmet mobiliserar samhället, både ideologiskt och praktiskt mot brott. Detta görs med Foucaults begrepp *maktens mikrofysik*, hur mobiliseringen sker genom normalitet och maktutövande (Hörnqvist, 2001:5). Hörnqvist menar att programmet Allas vårt ansvar kan ses som produktiv maktutövning mot de som upprätthåller lagen, snarare än repressiv maktutövning mot de som bryter mot den. Vidare menar han att Allas vårt ansvar kan ses som ett normalitetsprojekt likväl som ett brottsförebyggande program, då maktutövningen sker över de *normala* medborgarna likväl som avvikarna (ibid:40). Brottsförebyggande åtgärder som riktar sig till frivilligorganisationer och enskilda medborgare är produktiv maktutövning, *empowerment*, över de frivilliga. Frivilliga medborgare blir aktiva och produktiva, och bidrar till samhället genom brottsförebyggande arbete. Frivilligorganisationer och enskilda medborgare stoppar sällan brott, Hörnqvist frågar därför om Allas vårt ansvar riktas mot avvikarna (ibid:45–46).

3.2 Frivilligorganisationers mekanismer och effektivitet på brottsligheten

Som jag nämnde inledande i det här kapitlet, fokuserar vanligtvis tidigare forskning på hur effektiva brottsförebyggande frivilligorganisationer är (Lub, 2017:2). En studie gjord av Wo, Hipp och Boessen (2016) är en av dessa som jag har funnit relevant. Wo et als studie är relevant för min uppsats då den vill förklara varför det är en diskrepans mellan teorin om att frivilligorganisationer minskar brottsligheten i närområdet och den svaga empirin som stödjer teorin (2016:213). Wo et al förklarar att frivilligorganisationer kan ha en direkt och långvarig effekt, en direkt men kortvarig effekt, eller en sen effekt på brottsligheten om den har en effekt alls. Hur effektiv en frivilligorganisation är beror på vilken typ av frivilligorganisation det är och även vilken typ av brottslighet den kan motverka (ibid:231–232). Brottsförebyggande frivilligorganisationer bidrar med social kontroll i samhället, när lokala medborgare är med i en del av organisationen och bidrar i aktiviteter som bygger tillit bland de lokala medborgarna skapar de också normer för varandra (ibid:220).

Lubs studie fokuserar på de olika mekanismer som grannsamverkan har. Det är en etnografisk studie som undersöker grannsamverkan, ett fenomen som ökar i Nederländerna. Lub nämner hur forskning om grannsamverkan har varit frånvarande senaste årtiondet trots att verksamheterna har blivit fler och visat sig effektiva (Lub, 2017:1–2). Lub nämner att den forskning som finns på området har fokuserat på effektiviteten, *fungerar grannsamverkan brottspreventivt*, och inte på mekanismerna i verksamheten, *hur fungerar grannsamverkan*. Det har saknats kvalitativ forskning som har gått på djupet inom området. Tidigare forskning föreslår att det finns fyra olika sätt grannsamverkan minskar brottsligheten. Dessa är att de; (i) kan vara visuellt avskräckande, (ii) minska tillfällena att begå brott genom att utbilda boende i området, (iii) bistår polis och andra myndigheter med information om misstänkta aktiviteter, (iv) utövar social kontroll genom att ingripa direkt mot misstänkta och stökiga ungdomar (ibid:2–3).

Lubs hittar stöd för mekanismerna i och iii fungerar brottsförebyggande, grannsamverkan kan avskräcka samt att de bistår med relevant information till polis. Det fanns inte resultat för att uppmärksamma och utbilda sina grannar gav någon effekt, och eftersom de undviker direkta konfrontationer, är inte heller iv hypotesen effektiv, även om det är en social kontroll som utövas (ibid:16). Studien visar även att begreppet säkerhet är subjektivt, ett ledord i dessa grupper, vad som upplevs vara viktigt för säkerheten i ett bostadsområde varierar mellan medlemmar i grannsamverkansgruppen, och boende i området (ibid:11–12). Lub ger ett exempel för att visa hur social kontroll utövas inom organisationerna: vissa medlemmar i en

grannsamverkansgrupp beväpnade sig med slagträn vid ett tillfälle, det accepterades inte inom gruppen och de beväpnade medlemmarna lämnade självmant grannsamverkansgruppen (ibid:12–13). Exemplet visar även risken att grannsamverkan kan bli vigilanta. De tekniska utvecklingarna i hur personer kommunicerar med varandra inom grupper är problematiskt då det kan finnas medlemmar som i chattgrupper verksamheten använder sig av, rapporterar attribut de uppfattar som suspekta till gruppen. Detta riskerar leda till profilering och stigmatisering av attribut och sociala stereotyper. Något som framgick tydligare i homogena områden, där avvikaren från homogeniteten blev misstänkliggjord (ibid).

3.3 Johnstones definition av vigilantism

Johnstone (1996:220) konceptualiserar medborgargården som bestående av sex stycken element; (i) det krävs planering och mål av medlemmarna i medborgargården (ii) gruppen består av frivilliga privata aktörer; (iii) det är en form av *autonomt medborgarskap* som en social rörelse som inte har stöd av myndigheter; (iv) gruppen använder sig av våld eller hot om våld; (v) de skapas när deras institutionaliserade normer hotas av överträdelse eller förändring; (vi) deras mål är att kontrollera sociala normavvikelser och garanterar säkerhet för medlemmar och andra.

De studier jag har redovisat är de studier från fältet som jag finner är relevanta för min studie. Tidigare forskning om civilsamhällets brottsförebyggande arbete undersöker främst effektiviteten av detta arbete (Lub, 2017:2), något jag inte syftar att göra och är därför inte heller relevant att lyfta bortsett från Wo et al av skäl som förklarats. Lub nämnde att kvalitativ forskning om enskildas brottsförebyggande arbete varit frånvarande från forskningen den senaste tiden (ibid). Min studie med syftet att kvalitativt granska och jämföra de två svenska nationella brottsförebyggande programmen med fokus på enskilt arbete har inte gjorts tidigare. Därför är det av vikt att undersöka diskurserna bakom programmet. Jag tar avstamp i Hörnqvists bok som studerade maktutövningen som det förra brottsförebyggande programmet Allas vårt ansvar utövade, men jag går djupare och belyser risker som jag finner med andra teoretiska verktyg, som behandlas i nästa avsnitt.

4. Teori

I det här kapitlet presenterar jag mina analytiska utgångspunkter i min kritiska granskning och jämförelse av dokumenten Allas vårt ansvar och Tillsammans mot brott. De teorier jag har är valda genom ett induktivt tillvägagångssätt med mitt material, mer om detta i 5.3. Jag använder teorier och begrepp som *governmentality*, *private policing*, och *inverterad prevention*. Governmentality är min huvudsakliga analytiska utgångspunkt och används genomgående i analysen, medan private policing och inverterad prevention kommer att vara analytiska verktyg för att tolka och förklara risker med de åtgärder som föreslås i programmen.

4.1 Governmentality

Governmentality förknippas med Michel Foucault och kan beskrivas som styrandet av styrande, begreppet beskriver hur samhällsinstitutioner på högre nivå styr samhället genom lagar, normer och prejudikat, vilket leder till ett självreglerande beteende hos individerna (Dean, 2010:17; Taylor-Gooby & Zinn, 2006:405). Detta innebär att civilsamhället övervakar och styr sina egna beteenden. En styrande makt kan identifiera ett beteende eller fenomen som problematiskt, och därefter konstruera det som en risk för samhället. Det handlar om vem som har kunskapstillgången att göra risken tänkbar och tekniken att styra risken. Risker är alltså politiska, och kan användas som ett verktyg för att styra. Dean menar att risker är socialt konstruerade och att en risk existerar först när den är identifierad och kalkylerad. Exempelvis fanns inte en risk att röka innan risken blev tänkbar (Dean, 2010:206). Begreppet risk används till viss del i min analys för att förklara hur programmen konstruerar brott som risker med mål att styra individer. Mestadels används riskbegreppet i min analys för att förklara konsekvensen av styrandet genom programmen, vilka oönskade effekter av styrandet som potentiellt kan bli farliga.

Risker kan konstrueras i olika beteenden eller utseenden, med mera. Riskerna kan identifieras som skadliga för individen, samhället i stort, eller för den som identifierar risken. Exempelvis övervikt och rökning identifieras och konstrueras som risk för folkhälsan, men även utseenden som avviker från homogeniteten kan konstrueras som risk (Dean, 2010:207). Genom riskerna kan konstruktören styra. Antingen kan ett beteende lagstiftas som olagligt, eller så kan beteendet styras till att försvinna, genom exempelvis varningstexter på tobaksprodukter kan personer styras till att sluta använda tobak. Detta kan i sin tur också leda till att individer och grupper styr sig själva, self-governing (ibid).

Dean förklarar att en del av governmentality är self-governing, självstyrandet, det här begreppet har fyra aspekter: *ontologi*, *asketism*, *deontologi*, och *teleologi* (2010:26). Ontologi beskrivs som *vad* det är vi vill styra, till exempel ett beteende. Asketism avser *hur* vi går tillväga för att styra, exempelvis övervakning. Deontologi avser *vem* vi är när vi styrs, när vi subjektifierar oss själva, exempelvis hur vi reflexivt subjektifierar oss genom andra. Teleologi avser *varför* vi styr oss eller blir styrda, vilka mål och anledningar styrningen har. Allt styrande har ett mål det vill uppnå, vare sig det är färre brott i samhället eller hälsoskäl (ibid:26–27). Självstyrande kan exempelvis ta form i att en person slutar röka för att det är ohälsosamt men också för att spara pengar. Personen styrs till att göra det här valet genom att det sitter varningsbilder och texter på cigarettpaketen för att en styrande makt ser rökning som skadligt och kostsamt för samhället, då rökare behöver uppsöka sjukhusvård (ibid:20, 26–27). Medlemmar inom grupper utövar ett självstyrande, för att de styrs av gruppens normer och för att de vill uppnå samma mål som gruppen. Till exempel Lubs studie, där aggressiva medlemmar i en grannsamverkan lämnade självmant (2017:13).

I självstyrandet finns de tidigare nämnda aspekterna som avser hur självstyrningen går tillväga hos individer. Självstyrandet innebär att individen har en frihet i hur hen vill agera. Styrningen i form av lagar och normer från högre samhällsnivå efterföljs inte alltid på grund av den relativa friheten individen har i självstyrandet. Detta förklarar Dean i begreppet *counter-conduct*, att individen gör motstånd mot styrandet i sitt egna självstyrande (2010:21). Detta begreppet används i min analys för att belysa en risk i att programmens försök till att styra inte faktiskt fungerar som tänkt.

4.2 Private Policing

Private police har i vid mening sex stycken uppgifter; hålla platser lugna och säkra, hjälpa kunder, förebygga brott och avvikande beteende, upprätthålla ordningen genom regler, reagera på nödsituationer och pågående brott, samt samla och dela information till andra polisiära organisationer (Wakefield, 2013:339). Det kan identifieras i att privata vinstdrivande organisationer tar på sig polisiära roller, till exempel säkerhetsbranschen (Smith & Natalier, 2005:112). Private policing-organisationer tar på sig mer och mer polisiära uppgifter som traditionellt har skötts av polisen. Organisationerna har ökat, vilket antas bero på att: privata organisationer har mer makt i det sociala, mer resurser de vill ha bevakade, även en generell övervakningsefterfråga i samhället, samt att privatägda platser som köpcentrum, flygplatser, temaparker och stora kontorsbyggnader vill ha övervakning (ibid).

Private police-organisationer drivs för att skydda privata intressen, de syftar inte till att minska brottslighet och har inte moraliska skyldigheter att bekämpa brottslighet på samma sätt polismyndigheten har. Exempelvis används private police av försäkringsbolag där de inte har några skyldigheter att gripa de som begår försäkringsbedrägeri utan de har uppgiften att skydda försäkringsbolaget från förlust (Smith & Natalier, 2005:113). Ett perspektiv menar att staten har uppgiften att försäkra den allmänna ordningen genom polisen. Private policing innebär då att åtminstone en del av det ansvaret har åtagits av allmänheten och indirekt av marknadskrafter. Det innebär att ekonomiskt starka företag har ett stort inflytande att definiera den allmänna ordningen. Det här perspektivet menar att genom private policing, övertar marknadskraftiga företag statens uppgift att skydda den allmänna ordningen (ibid).

Det kan uppstå risker vid övertagandet, då private policing inte i naturen är brottsförebyggande utan förlustförebyggande för privata aktörer. Jag använder det här begreppet i den vida meningen att se organisationer som använder sig av polisiära metoder i förlustförebyggande syfte som private policing-organisationer, som tar mer kontroll över den allmänna ordningen.

4.3 Inverterad Prevention

Inverterad prevention definieras av begreppet brottsprevention. Det hävdas från olika håll att brottspreventiva åtgärder inte ska definieras utifrån deras *syfte* utan utifrån deras *effekter på brottsligheten*, det jämförs med sjukdomsbehandling, är en behandling en behandling utan resultat (Sahlin, 2000:116)? En verksamhet med syfte att vara brottspreventiv *fungerar* inte alltid brottspreventivt. Samtidigt kan en verksamhet utan syfte att vara brottspreventiv *fungera* brottspreventivt. Verksamheter är inte dikotoma i syfte eller effekt. Det finns verksamheter som har brottsprevention som ett sidosyfte men ett annat huvudsyfte (ibid). Vilket huvudsyfte och sidosyfte verksamheter har är politiskt, och föränderligt över tid. I en viss kontext kan ett styrande parti vilja bekämpa brottslighet genom att öka verksamheter med huvudsyfte att verka brottspreventivt, och minska verksamheter utan syftet att vara brottspreventiv men som verkar brottspreventivt, och i en annan kontext är det tvärtemot (ibid:117). Inverterad prevention som begrepp förklarar detta.

Inverterad prevention beskriver ett negativt eller kontraproduktivt utfall på brottsligheten, till följd av brottspreventiva åtgärder (Sahlin, 2000:118). Både åtgärder med eller utan syfte att vara brottspreventiv, kan ha negativa effekter på brottsligheten, detta ses som kontraproduktivt eller brottsstimulerande (ibid). Avvecklingen av fritidsgårdar ses som inverterad prevention, även om åtgärden inte har syftet att vara brottsförebyggande, får avvecklingen effekten att brottsligheten ökar, (ibid:124–125).

Jag använder begreppet i min analys med utgångspunkt i att Allas vårt ansvar och Tillsammans mot brott är brottsförebyggande åtgärder utifrån deras syfte att förebygga och inte utifrån hur effektivt de förebygger brott. För mitt syfte är att undersöka potentiella risker av de brottsförebyggande programmen. Begreppet används för att skildra risker med ifall regeringens tänkta styrning inte fungerar utan resulterar i kontraproduktiva insatser, inverterad prevention.

5. Metod och material

Min uppsats har en kvalitativ ansats och jag använder mig av dokumentanalys för analys av dokumenten *Allas vårt ansvar* och *Tillsammans mot brott* (Ds, 1996 & 2017). Dokumentanalys bygger på idén om att språk sätter gränsen för vad och hur människor tänker och agerar, och att i samhället sker en textproduktionsprocess som förmedlar avsändarens tankar och idéer till läsarna, vars tankar och agerande påverkas (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:67). Dokumenten är program som skildrar regeringens målsättningar med brottsförebyggande arbete och hur målen ska uppnås och vad de syftar till.

Utifrån mitt syfte och mina frågeställningar hade jag möjligtvis kunnat använda mig av en annan metod, exempelvis intervjuer med aktörer, som har tagit fram eller ska arbeta med det nationella brottsförebyggande programmet *Tillsammans mot brott*. Det hade dock betytt att man förlorat information avseende det jämförande perspektivet mot det gamla programmet *Allas vårt ansvar*, även de mer analytiska frågorna om risk och maktutövande hade varit svårt att svara på. Fördel med kritisk diskursanalys är att jag kan kritiskt se hur sociala och kulturella strukturer upprätthålls av det formade och formande språket, och de diskurser som finns i språket som programmen uttrycket (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:67–69).

5.1 Metod

Jag besvarar mina frågeställningar med Norman Faircloughs kritiska diskursanalys och mina tidigare nämnda teorier. Med kritisk diskursanalys får jag en bild av hur diskurserna kring normer och enskilda medborgares brottsförebyggande arbete ser ut i *Tillsammans mot brott* och *Allas vårt ansvar*. Diskurser är något som påverkar processer inom makt och hegemoni, och som påverkas av de externa strukturer som de verkar inom. Diskurs är något som kan förstås som ett regelsystem som legitimerar viss kunskap, och vilka som har rätt att uttala sig med auktoritet (Bergström & Boréus, 2005:356–358). Den kritiska diskursanalysen hjälper mig att besvara mina frågor kring regeringens beskrivning om normativt och normbrytande beteende, och hur diskurserna möjligtvis påverkar enskilda medborgares brottsförebyggande arbete. Metoden hjälper mig att se de diskursiva genrer om normativitet i de brottsförebyggande programmen som regeringen har presenterat (ibid:392).

Min uppsats har inslag av den kritiska diskursanalysens teoretiska premisser, metoden förutsätter vissa ontologiska och epistemologiska antaganden (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:10). Antagandet att språk och språkliga diskurser är något som skapas av och skapar sociala konstruktioner i världen. Kritisk diskursanalys och mina teoretiska verktyg har liknande

grund i socialkonstruktivism, att världen skapar och skapas av språket om verkligheten, och interagerar därför väl med varandra. Faircloughs kritiska diskursanalys tar in den större samhälleliga kontexten genom framåtblickande kritik i bemärkelsen att fokusera på det prospektiva i diskurser, hur diskurser reproducerar eller omstrukturerar den rådande diskursordningen (ibid:13). Mina teorier och begrepp i min uppsats används för att analysera det prospektiva. Jag granskar materialet kritiskt i det prospektiva avseendet att uppmärksamma brister vilka främjar en omstrukturering av diskursordningen (ibid:92). Jag har även med den retrospektiva aspekten av kritisk diskursanalys då jag jämför Tillsammans mot brott med Allas vårt ansvar.

Kritisk diskursanalys visar på språkliga och kommunikativa praktiker samt vilka kontexter de har i konstruerandet av texter. Hur diskurserna påverkas av och själv påverkar strukturer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:15). Diskurser är konstituerade men också konstituerande, de påverkar skapandet av det normativa i det sociala samhället. Den kritiska diskursanalysen används i den här uppsatsen för att se hur de brottsförebyggande programmen skapar normativitet och ett värde i normativiteten genom diskurser (ibid:67).

Kritisk diskursanalys analyserar texter utifrån tre nivåer: textnivå, den diskursiva praktiken och den sociala praktiken (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:73–74). Textnivån syftar till den språkliga praktiken och fokuserar därefter på språkets grammatik och innebörd. Analyserar textnivån använder de analytiska verktygen *transitivitet* och *modalitet*. Transitivitet avser hur subjekt och objekt relateras till händelser och processer, till exempel, vem har gjort vad och hur. Modalitet analyserar hur ett påstående i en text stämmer överens med vilken övertygelse det har påstått. Övertygelsen för ett påstående har konsekvenser för hur diskursen konstrueras och påverkar det sociala (ibid:87–88).

Den diskursiva praktiken analyseras utifrån textens produktion, distribution och konsumtion. I min analys fokuserar jag på textens produktion, och hur den bygger vidare på andra texter, detta kallas *intertextualitet*. Genom intertextualitet kan man se hur andra texter lever vidare i ny text, både genom citat och referenser (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:85–86). De två programmen jag granskar och jämför är exempel på detta, det nyare programmets text bygger på texten i det första programmet. De två första nivåerna av den kritiska diskursanalysen används för att besvara mina två första frågor.

Den sociala praktiken är den yttersta nivån och det är här diskursen relateras till den sociala kontexten, det är här jag med hjälp av analysen kan uttala mig om ideologi och maktförhållanden (Winther Jørgensen & Phillips, 2000:90). Här analyseras hur den diskursiva

praktiken påverkar den rådande diskursordningen, om den diskursiva praktiken reproducerar eller omstrukturerar den rådande diskursordningen och vilka konsekvenser det har för den sociala praktiken (ibid:75). Då Faircloughs kritiska diskursanalys inte tydliggör hur analysen av den sociala praktiken ska ske, kompletterar jag detta med de teoretiska verktyg och den tidigare forskningen jag har redogjort för vilka hjälper mig belysa de bredare sociala processerna (ibid:90–91).

5.2 Material

Mitt material består av två program som behandlar det nationella brottsförebyggande arbetet i Sverige, dessa är Allas vårt ansvar och Tillsammans mot brott (Ds, 1996 & Skr, 2017). Programmen är av intresse samt relevanta till ämnet och mina frågor då programmen har tagits fram för att ge direktiv om hur brottsförebyggande arbete i Sverige ska genomföras. Jag kollar på båda programmen då det ger ett jämförande perspektiv i hur regeringens brottsförebyggande arbete utvecklats. Det ger även inblick i hur regeringen menar att enskilda medborgare fungera brottsförebyggande. Allas vårt ansvar innefattar 40 sidor och Tillsammans mot brott 52 sidor, tillsammans är det 92 sidor. De två programmens målgrupper är främst de myndigheter, landsting och kommuner, som arbetar med brottsförebyggande arbete, men också frivilligorganisationer och enskilda individer har tillgång till att söka upp och läsa programmen då de är offentliga dokument. Nedanför beskriver jag kortfattat materialets helhet, men min analys behandlar de avsnitt som gäller civilsamhälle, frivilligorganisationer och enskilt bidragande.

5.2.1 Allas vårt ansvar

Programmet Allas vårt ansvar publicerades 1996 när staten satsade på lokalt brottsförebyggande arbete, ofta riktat mot ungdomsbrottslighet och ungdomar i riskzonen för kriminalitet. Centralt tema var samarbete och samordning mellan lokala myndigheter och aktörer. Brottspreventiva åtgärder syftade till att öka föräldrars informella kontroll över sina barn samt minska kriminogena situationer genom exempelvis butikslarm och kameraövervakning (Sahlin, 2000:106). Programmet fokuserar på hur vardagsbrottsligheten förebyggs, till exempel inbrott, misshandel, rån, med mera. Det betonas att det lokala frivilliga medborgarinitiativet från civilsamhället är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet, och hur de ska samverka med de formella brottsförebyggande verksamheterna (Ds, 1996).

Allas vårt ansvar är uppdelat i fem kapitel. Det första kapitlet beskriver översiktligt det kriminalpolitiska läget på 1990-talet i Sverige, vilka förändringar man har sett i brottsligheten

och vilka typer av brottslighet man menar har förändrats och varför man tror att den har förändrats. Regeringen menar att brottsligheten i allmänhet har ökat som mest sedan efterkrigstiden, att det beror på en urbanisering som i sin tur har lett till en sämre informell kontroll. Bristande kontroll beskrivs vara främsta orsaken till varför brott begås. Regeringen menar att kontrollen har minskat i samband med att familjen och kyrkans roll i de traditionella normsystemen förändrats (Ds, 1996:1–4). Det andra kapitlet tar upp allmänna överväganden om olika typer av åtgärder mot olika typer av problem. Det är en genomgång över hur regeringen vill att brottsbekämpningen ska se ut: hur lokala problem ska få lokala lösningar, minska antal tillfällen till brott, minska nyrekryteringen till kriminella livsstilar, minska återfallsrisken. Det presenteras tre nivåer där de olika åtgärderna ska verka inom (ibid:5–10).

Det tredje kapitlet presenterar den första nivån som är en större samhällsnivå. Samhällsförändringar sedan efterkrigstiden har lett till att brottsligheten har ökat. Det lyfts fram hur bristen av informell kontroll har inneburit en ökning av brottsligheten, främst i storstäder (Ds, 1996:11–17). Den andra nivån är det kriminalpolitiska fältet, regeringen vill effektivisera lagstiftningen och myndighetsarbetet, den formella kontrollen. Det här beskrivs i det fjärde kapitlet. Här redogörs det för kriminalpolitiska problem och de brottspreventiva åtgärder som kan vara effektiva för att förebygga brott (ibid:18–28).

Det femte kapitlet beskriver den tredje nivån, som betonar vikten av det medborgerliga initiativet på den lokala nivån. Det uttrycks att det lokala och frivilliga initiativet är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå. Programmet kräver lokala brottsförebyggande råd som kan samordna det medborgerliga initiativet med de formella brottsförebyggande verksamheterna, som polis och kommun (Ds, 1996:29–36). I rapportens sista kapitel beskriver regeringen hur åtgärderna ska genomföras (ibid:37–40).

5.2.2 Tillsammans mot brott

Programmet Tillsammans mot brott publiceras år 2017, i kriminalpolitiken uttrycks det att det brottsförebyggande arbetet ska riktas mot den organiserade brottsligheten, samt att det efterfrågas fler poliser och hårdare straff (Huvudledare, 2017, 21 mars). I samband med publicerandet skrivs det fåtalet artiklar om det nya programmet. Tillsammans mot brott är mer ingående än Allas vårt ansvar (Skr, 2017). Tillsammans mot brott har fem kapitel, det första kapitlet ger en bakgrund där det skrivs att samhället och brottsligheten har utvecklats sedan Allas vårt ansvar och att BRÅ föreslagit ett nytt nationellt brottsförebyggande program för att förstärka det brottsförebyggande samhället (ibid:4–7). I det andra kapitlet beskrivs brottsligheten, hur den har ökat, hur den har utvecklats, till exempel ökningen av brott som har

koppling till våldsbejakande extremism skildras. Man har sett ökningen genom anmälningsstatistik och trygghetsundersökningar (ibid:6–11).

Det tredje kapitlet beskriver hur samhället kan förebygga brott genom utveckling av välfärdssamhället och situationella brottsförebyggande åtgärder. Det ska fokuseras på att motverka att ungdomar börjar begå brott, individer ska få hjälp att sluta begå brott men också förebygga brott genom öka risken att bli upptäckt på kriminogena platser. Båda programmen lyfter åtgärder grundade i kriminologiska teorier som: *rutinaktivitetsteorin*, en teori som förklarar brott genom brist av kapabel väktare, lämpligt byte och en motiverad gärningsperson; och *broken windows*, en teori som förklarar att brottslighet uppstår på grund av förslumningen i områden med brist av social kontroll (Sahlin, 2000: 101–103). De lyfter även att det finns många aktörer som kan bidra till brottsförebyggande arbete, mycket fokus ligger på offentliga myndigheter som polis, socialstyrelsen, kommun, skolverket, med mera. Civilsamhället beskrivs ha stor betydelse för brottsförebyggande arbete genom att motverka utanförskap genom informell kontroll, exempelvis bidrar frivilligorganisationer mycket i detta arbete (Skr, 2017 :11–23).

Det fjärde kapitlet förklarar regeringens målsättning för det brottsförebyggande programmet. Programmet ska verka för minskad brottslighet och ökad trygghet i samhället. Det eftersöks ett mer kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, något forskningsmiljöer kan bidra med. En ökad samverkan mellan nationella, regionala och lokala brottsförebyggande verksamheter. Det brottsförebyggande arbetet ska syfta till att minska motivationen att begå brott. Både formell och informell kontroll i samhället ska öka, exempelvis närpolis och kameraövervakning från offentligt håll, men också privata säkerhetsföretag (Skr, 2017:24–42).

Enskildas bidragande till det brottsförebyggande arbetet ska grundas främst på informell kontroll utövad i familj, skola, arbetsplats och andra offentliga platser. Enskilda medborgare kan också delta i frivilligorganisationer som polisvolontärer, grannsamverkan, trygghetsvandringar, och nattvandrare. Enskilda medborgare bör initiera sådan verksamhet i samband med polis eller kommun (Skr, 2017:43–44). Femte och sista kapitlet beskriver hur genomförande och uppföljning av programmet ska gå till (ibid:50–51).

5.3 Tillvägagångssätt

Jag har haft ett induktivt tillvägagångssätt under uppsatsen. Inledningsvis läste jag materialet grundligt då jag tidigt haft tillgång till det. Under detta steg identifierades tidigare nämnda teorier och begrepp, vilka jag fann relevanta för ämnet, materialet och metoden. Det var också

i det här skedet i uppsatsen jag fick såväl ett kritiskt syfte som perspektiv i min uppsats. Jag påbörjade sedan analysen genom att läsa materialet med både mina metodologiska och teoretiska perspektiv. Analysen påbörjades med textnivån för att se vad texterna uttryckte och hur. Sedan identifierades de diskursiva genrerna i texterna, hur de påverkas av andra texter i den kontext de producerats i. Till sist analyserades hur den diskursiva praktiken i texterna försöker påverka sin sociala kontext.

5.4 Etiska överväganden

De nationella brottsförebyggande planerna Tillsammans mot brott och Allas vårt ansvar är offentliga dokument och inte sekretessbelagda, vilket innebär att jag har tillgång och rätt att använda dokumenten i olika sammanhang enligt offentlighetsprincipen. Mina etiska överväganden är i linje med informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det framkommer inga personuppgifter i materialet och jag kan därför använda det i enlighet med offentlighetsprincipen (Vetenskapsrådet, 2017:41).

6. Resultat och analys

Resultat och analys av materialet presenteras under mina fyra frågor. De två första frågorna besvaras genom textnivån och den diskursiva praktiken i den kritiska diskursanalysen. Den andra frågan börjar gå in på den sociala praktiken. Den tredje och den fjärde frågan besvaras genom den diskursiva praktiken och mer ingående i den sociala praktiken.

6.1 Hur har regeringens beskrivning av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete utvecklats mellan de två programmen?

Allas vårt ansvar uttrycker tydligt att enskilda medborgare är en mycket viktig del i det brottsförebyggande arbetet, och inte endast de frivilliga medborgarna utan hela civilsamhället. Bristen av informell kontroll i civilsamhället förklaras vara en av anledningarna till att brottsligheten ökade under efterkrigstiden.

Man måste också vara medveten om det väsentliga brottsförebyggande och brottsförhindrande arbete som medborgarna själva står för, som föräldrar, enskilda individer eller genom intresseorganisationer, institutioner och företag. Detta är ett arbete som bygger på samarbete, informell kontroll och medmänskligt engagemang och där förutsättningarna liksom formerna för det som görs väsentligt skiljer sig från de statliga insatserna på området. (Ds, 1996:2–3).

Påståendena om enskildas bidrag i det brottsförebyggande arbetet uttrycks med stark övertygelse utan egentliga källor. I citatet ovan exemplifieras övertygelsen i ord som *måste* och *väsentliga* vilka visar på textens modalitet. I citatet exemplifieras även transitiviteten i texten: att det är enskilda medborgare som genom samarbete, informell kontroll, och medmänskligt engagemang utgör ett brottsförebyggande arbete.

Den avgörande förutsättningen för ett effektivt brottsförebyggande arbete är att det finns ett *lokalt engagemang* och en lokal vilja att agera [...] På senare år har också det medborgerliga initiativet och engagemanget i dessa frågor kommit till allt tydligare uttryck, bl.a. genom att enskilda medborgare gått samman i grupper [...] Ofta handlar det om det alltså om rent privata intressen men kanske lika ofta om att enskilda individer, kommunala förvaltningar och privata företag tillsammans har samverkat mot ett gemensamt mål. (Ds, 1996:29).

Vidare i Allas vårt ansvar förstärks också vikten av medborgerliga initiativ i det brottsförebyggande arbetet, de medborgerliga initiativen har privata intressen och vilja att engagera sig. Transitiviteten i citatet ovan förklarar att enskilda individer med viljan att engagera sig med varandra, genom samverkan med kommunala förvaltningar och privata företag kan vara en förutsättning för ett effektivt brottsförebyggande arbete. Modaliteten visar

övertygelsen om att enskilda individer med vilja och engagemang är en avgörande förutsättning för ett effektivt brottsförebyggande arbete.

Det framgår att regeringen ser det enskilda bidragandet, med sin funktion att utöva informell kontroll, som en central faktor i det brottsförebyggande arbetet. Formell kontroll i form av offentliga myndigheter och kommunala förvaltningar, ska fungera som ett stöd för det medborgerliga initiativet. Den organisatoriska samordningsfunktionen den formella kontrollen har ska stödja det enskilda bidragandet i form av ett lokalt brottsförebyggande råd. Lokala brottsförebyggande råd ska stödja det enskilda bidragandet med samordning mellan polis, kommunala förvaltningar, och olika medborgerliga initiativ samt förmedla relevant kunskap (Ds, 1996:30–31).

I Tillsammans mot brott får inte enskildas bidragande samma utrymme som det har i Allas vårt ansvar. Det är fortfarande den informella kontrollen enskilda individer utövar som beskrivs vara den centrala brottsförebyggande funktionen enskilda medborgare utgör (Skr, 2017:43). Den informella kontrollen kan till exempel utövas genom grannsamverkansgrupper där grannar i ett boendebeskrivningsområde, genom att lära känna varandra, kan motverka anonymiteten som vuxit fram genom urbaniseringen, och därmed förebygga brott (ibid).

“Ett av de viktigaste bidragen handlar om den sociala och informella kontroll som utövas i familjer, i skolan, på arbetsplatser och i offentliga miljöer” (Skr, 2017:43). Citatet har likadan karaktär av transitivity och modalitet som beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete hade i Allas vårt ansvar, vilket antyder intertextualiteten i programmet. Den diskursiva praktiken i Allas vårt ansvar lever vidare i Tillsammans mot brott. Beskrivningen av enskildas bidragande i de brottsförebyggande programmen har utvecklats till att utgöra en mindre del av programmen men beskrivs mer välformulerat. “Den sociala kontrollen i grannsamverkansområden förstärks och en möjlig gärningsperson löper större risk att bli upptäckt.” (ibid:43–44).

Tillsammans mot brott refererar i inledningen av programmet till Allas vårt ansvar och betydelsen programmet hade för det brottsförebyggande arbetet, men skriver också att samhället har utvecklats och brottsligheten förändrats. Regeringen exemplifierar detta med till exempel att “människor och varor korsar gränser på ett annat sätt än tidigare, vilket bl.a. underlättat införseln av vapen och narkotika” (Skr, 2017:3). Organiserad brottslighet beskrivs ha blivit mer omfattande, och den digitala utvecklingen i samhället beskrivs föra med sig mycket positivt men även öppna upp en ny arena för brott som hot, trakasserier och hatbrott.

Programmet saknar referenser till dessa påståenden, vilka uttrycks som självklarheter eller objektiv sanning (ibid:3).

Det har även skett en utveckling i den bakomliggande diskursen om det brottsförebyggande arbetet som går att se mellan titlarna på de båda brottsförebyggande programmen, *Allas vårt ansvar* och *Tillsammans mot brott*. I namnet *Allas vårt ansvar* finns det en antydning om att det är alla individer i samhällets ansvar att förhindra brott, medan *Tillsammans mot brott* saknar den antydning. Utifrån den här utvecklingen är det inte längre den enskilde medborgarens individuella ansvar att förhindra brott, utan kollektivets ansvar.

6.2 Hur ser diskursen om normativitet i enskilda medborgares brottsförebyggande arbete ut i de två programmen?

I *Allas vårt ansvar* finns en diskurs om normativitet. Det är en dikotom skildring av normativitet och normbrott, normer som något bra och normbrott som något dåligt. "Regeringen kommer också att verka för att lämpligt undervisningsmaterial för skolan om normer och värderingar och de rättsprinciper det svenska samhället vilar på görs tillgängligt för skolan." (Ds, 1996:27). Det specificeras inte vilken typ av normer som är bra men det finns en antydning om att det handlar om *det goda samhället*, de laglydiga medborgarna som följer lagen och utövar en informell kontroll över varandra.

Men i forskningen har man kunnat visa att i områden som till det yttre ger ett intryck av bristande organisation och låg social kontroll, upplevs normbrotten inte lika avvikande som där inga tecken på förslumning existerar. De mindre allvarliga brotten, som också är lättare att påverka med situationella åtgärder och som utgör själva grogrunden för den grövre kriminaliteten, upplevs således som mer accepterade. (Ds, 1996:33).

Normer och normativitet uttrycks som bra i samhället och brott mot normativiteten som dåligt. Citatet ovan uttrycker att normbrott i sig inte är brottsligt men kan leda till brottslighet. *Allas vårt ansvar* menar att i områden där det förekommer klotter, nedskräpning, övergivna bilar och cyklar som inte tas bort förekommer det också grövre brottslighet (Skr, 2017: 48). Diskursen bygger på teorin om *broken windows* (Sahlin, 2000:102–103). I sådana områden framstår inte normbrott och lagbrott som något avvikande. Den brottspreventiva modellen som bygger på *broken windows* teorin heter *New York-modellen* och är en form av kontrollmodell. *New York-modellen* började användas i en stor utsträckning på 1990-talet i Sverige (Sahlin, 2000:102–103). Den diskursiva praktiken om normativitet och normbrott reproducerar således den rådande diskursordningen i den sociala kontexten som det brottsförebyggande programmet *Allas vårt ansvar* publicerades i (ibid). Programmet publicerades i en social kontext inom

kriminalpolitiken och det brottsförebyggande arbetet, programmet producerades och distribuerades inte för allmänheten men var och är tillgänglig för den som är intresserad då det är ett offentligt dokument.

Enskilda medborgare kan utöva informell kontroll genom att anmäla klotter, trasiga fönster, övergivna bilar med mera, och därmed styra individer till att inte avvika från normativiteten. Individer kan styras till att själva styra över andra och sig själva. Viljan till självstyrning är för att kunna känna sig säkra och trygga i sin närmiljö samt att andra ska känna sig trygga och säkra (*teleologi*). För att kunna känna sig trygg och säker behöver individen självstyra sig och andra till normativt beteende (*ontologin*). Sättet de styr är genom övervakning och rapportering av avvikande beteende (*asketismen*). Individen styr i egenskap av enskild medborgare men även i specifika roller som lärare, arbetskollega, vän eller förälder (*deontologin*) (Dean, 2010:26–27). Enskilda medborgare styrs till att styra på det här viset, de uppmanas utöva informell kontroll, alltså övervaka, rapportera och förhindra normavvikande beteende.

Enskilda medborgare styrs till att institutionalisera normer och normativitet som vuxna då tidigare institutioner som skola och fritidsverksamhet fungerat som informell kontroll, vilken dels institutionaliserat normer och normativitet. Detta visade citatet i första stycket under rubriken 6.2. Citatet nedan redogör dock att det avgörande ansvaret för institutionaliseringen ligger på föräldrar. Föräldrar styrs därmed till att styra sina barn att följa det normativa och undvika att avvika från normativiteten. Föräldrar är inte nödvändigtvis enskilda medborgare som frivilligt vill vara en del av det brottsförebyggande arbetet, men de styrs till detta.

Föräldrarna är självfallet centrala för individens utveckling av självkontrollen och för utvecklingen av de sociala banden. [...] Det kan inte nog understrykas att föräldrarna har en avgörande betydelse för de normer och värderingar som präglar barnet. (Ds, 1996:34).

I Tillsammans mot brott finns det också diskurser om normer och normativitet som delvis bygger på den diskurs som kan urskiljas i Allas vårt ansvar. I Tillsammans mot brott så är normer ett bredare begrepp som inte behöver vara något som är bra i samhället, utan de kan också vara skadliga för individen och samhället. I det här programmet finns det utrymme för att faktiskt tillåta normbrott och se normbrott som något bra. Enligt Tillsammans mot brott kan brott förebyggas genom att förhindra vissa normer. Citatet nedan exemplifierar detta.

När det handlar om att förebygga våldsbrott, sexualbrott och människohandel för sexuella ändamål är det särskilt viktigt att ta tillvara och sprida kunskap om destruktiva maskulinitetsnormer, i synnerhet bland unga. Maskulinitetsnormer och heteronormativa ideal kan även motivera våld och förtryck av hbtq-personer. (Skr, 2017:13).

Det beskrivs inte tydligt i programmet vilka normbrott som ska tolkas som ett icke önskvärt avvikande beteende (normbrott från destruktiva maskulinitetsnormer kan möjligtvis vara ett önskvärt avvikande beteende) av formell och informell kontroll. I ett stycke av programmet uttrycks normbrott som något som kan liknas med lagbrott, men i ett annat stycke så uttrycks det att vissa normer behöver förändras eller upphöra. Till exempel från att uttrycka att normbrott är något närmast brottsligt: “ungdomar som begått brott eller uppvisar ett normbrytande beteende” (Skr, 2017:20), till att uttrycka att vissa normer är skadliga och viktiga att bryta: “att förändra stereotypa könsnormer som kopplar samman maskulinitet och våld och till förändring av attityder och beteende kopplat till pojkars våld” (ibid). Vidare finns det också en heteronormativ diskurs i programmet som tar sig uttryck i termer som *mäns våld mot kvinnor*, istället för våld i *nära relationer* som är ett mer omfattande och inte heteronormativt begrepp (ibid:3). Mäns våld mot kvinnor är den typ av brott som riskeras inträffa av de destruktiva maskulinitetsnormerna som regeringen beskriver det.

Den breda definitionen av normativitet bygger delvis på texter i den rådande diskursordningen i det senmoderna samhället, där en globalisering har lett en djupare insikt av olika kulturer och normer (Greer, 2004:109–110). Programmets texter bygger på både gamla texter som *Allas vårt ansvar* men också samtida texter. Detta resulterar i ett försök att vara breda i sina definitioner av normativitet, normer och normbrott. De breda definitionerna leder till en otydlighet då diskursen inte har frångått det dikotoma perspektivet av normer och normbrott som finns i *Allas vårt ansvar*. Programmet är ambivalent i sin diskurs om normativitet, den både vill reproducera och förändra den rådande diskursordningen, samtidigt som den är influerad av en äldre diskurs.

Enskilda medborgare är en del av den informella kontrollen som ska upptäcka och försvåra avvikande beteende. I exempelvis frivilligorganisationer skapas gemensamma normer, vilket kan öka informell kontroll i närområdet (Wo et al, 2016:220). Det är inte förtydligat vilka typer av normer som regeringen vill att medborgarna skapar för varandra. Det går inte heller att säkerställa att de normer regeringen vill att enskilda medborgare ska konstruera med varandra, faktiskt är de normer som medborgarna har eller skapar med varandra. De enskilda medborgarna skulle kunna ta till sig de destruktiva maskulinitetsnormerna som regeringen menar bidrar till våld i samhället. Möjligheten finns egentligen både med och utan den diskursiva otydligheten som finns i *Tillsammans mot brott*. Risken för inverterad prevention finns med i tankegångarna vid konstrueringen av *Tillsammans mot brott* då enskilda medborgares brottsförebyggande arbete har en mindre del än vad det har i programmet *Allas vårt ansvar*. Den här diskussionen återkommer djupare i punkt 6.4.

6.3 Hur kan delegeringen av brottsförebyggande arbete till civilsamhället förstås som ett maktutövande styrande?

Som Hörnqvist förklarar i sin bok *Allas vårt ansvar i praktiken; en statligt organiserad folkrörelse mot brott* (2001), kan programmet Allas vårt ansvar tolkas som ett normalitetsprojekt som syftar till att kontrollera de individer som följer de normer och lagar som finns i samhället (2001:40). Regeringen vill enligt Hörnqvist styra genom de individer som följer de normer och lagar som finns i samhället till att utöva informell kontroll över varandra snarare än över de individer med ett beteende som bryter mot normer och lagar i samhället. Enskilda medborgare som fungerar brottsförebyggande genom exempelvis grannsamverkansgrupper konfronterar sällan de individer som bryter mot normer och lagar. Vilket är ett av Hörnqvists argument till att Allas vårt ansvar ska tolkas som ett normalitetsprojekt avseende det medborgerliga brottsförebyggande arbetet istället för att tolkas som ett brottsförebyggande program (ibid). Något som också Lub studie stödjer, grannsamverkansgrupper utövar informell kontroll i bostadsområdet genom att uppmana boende att till exempel låsa sina dörrar, samtidigt som de undviker direkta konfrontationer med de som avviker (2017:10, 12).

Även med mitt governmentality-perspektiv kan regeringen, genom civilsamhällets brottsförebyggande arbete, antas vilja styra de individer som i hög grad redan passar i de normativa ramarna i samhället så att de inte avviker (Dean, 2010:17). De normativa individernas värderingar förstärks genom informell kontroll vilket också tycks fästa dem starkare i det normativa ramverket. I Allas vårt ansvar identifierar regeringen brott och avvikande beteende som något riskfyllt för regeringen, samhällets värderingar, och enskilda individer som följer regeringens och samhällets normativa diskurs (ibid:206). Den fara som riskerar att ske får olika konsekvenser beroende på vem eller vilka intressen som drabbas. Identifierandet av de här riskerna kan användas för att styra individer som tillhör det normativa ramverket och få dem att styra sig själva och varandra att inte avvika från de normativa ramarna. I identifierandet av dessa risker får regeringen en makt som de kan använda för att styra individer som en maktutövning (ibid).

Hörnqvist menar att Allas vårt ansvar styr enskilda medborgare med normativitet och informell kontroll till att mobilisera sig mot brott och avvikande beteende (2001:5). Vidare menar Wo et al att i mobilisering sker också ett konstruerande av normer i närområdet, vilket bidrar till att skapa homogenitet (2016:220). Enligt Lub finns det en risk med homogenitet i medborgerliga frivilligorganisationers brottsförebyggande arbete (2017:13), vilket jag fördjupar i avsnitt 6.4.

Samma typ av strävan till mobilisering som finns i Allas vårt ansvar förefaller återfinnas i Tillsammans mot brott, vilket inte är förvånande då textens intertextualitet visar på att Tillsammans mot brott bygger på Allas vårt ansvar. Tillsammans mot brott rekommenderar att enskilda medborgare mobiliserar sig tillsammans mot brott. De typer av frivilligorganisationer som Tillsammans mot brott lyfter är polisvolontärer, grannsamverkan, trygghetsvandringar och nattvandrare, alltså verksamheter som syftar till situationell brottsprevention (Skr, 2017:43–44). De här typerna av verksamheter vill utöva informell kontroll med sin närvaro i bostadsområden, samtidigt som de styr andra boenden till att exempelvis låsa in sina stegar över natten så de inte används vid inbrott. De kan också avskräcka individer från att begå brott (Lub, 2017:16). Den här typen av informell kontroll kan tolkas som ett styrande över de medborgare som passar in i det normativa ramverket som regeringen har varit med och konstruerat för samhället (Dean, 2010:17ff).

Delegerandet av en del av det brottsförebyggande arbetet till enskilda medborgare är en maktutövning där de enskilda medborgarna styrs till att utöva informell kontroll genom situationell brottsprevention (Dean, 2010:17ff). Det brottsförebyggande arbetet som de enskilda medborgarna ska utföra enligt Tillsammans mot brott är brottsförebyggande för att det är ett styrande över de normativa individerna. ”Den sociala kontrollen i grannsamverkansområden förstärks och en möjlig gärningsperson löper större risk att bli upptäckt” (Skr, 2017:43). Den identifierade och konstruerade risken i Tillsammans mot brott som enskilda medborgare ska förhindra, genom informell kontroll, är normbrott. De kan också närvara vid kriminogena platser men inte för att direkt ingripa mot eventuella brott utan i första hand för att avskräcka (Dean, 2010:206).

Regeringens tanke tycks vara att i ett längre perspektiv kommer de individer som potentiellt är motiverade att begå brott eller agera normavvikande att styra sig själv till att inte avvika (Dean, 2010:26). I tron om att det finns stark kontroll, både formell och informell, kommer individen välja att inte agera på ett sätt som kan tolkas avvikande. Upplevelsen av att vara ständigt övervakad kommer att påminna att det finns en konsekvens av att bete sig avvikande (ibid:41–42). Det här vill jag jämföra med Foucaults förklaring av att *panopticon* inte bara har en funktion inom penologi, utan också att andra samhällsinstitutioner använder sig av funktionen att förefalla vara evigt närvarande och allseende (Foucault, 2013:470). Panopticon är en tanke den brittiske filosofen Jeremy Bentham väckte, tanken är att en väktare är placerad i mitten av ett cirkulärt fängelse. Fångarnas celler låter ljus från utsidan passera genom sig till väktaren som alltid kan övervaka fångarna samtidigt som fångarna aldrig vet när väktaren övervakar

eller inte (Dean, 2010:41). Med denna jämförelsen är tanken att enskilda medborgare styr sig själva, som sin egen fångvaktare, då individen utgår att hen är övervakad.

Jag vill mena att regeringens förhoppning om ökad kontroll är att det resulterar i ett panopticismiskt samhälle, där individer inte avviker då de inte vet om de är övervakade. Panopticismiska institutioner fungerar tyvärr sällan som teorin vill att de ska fungera. Fängelser misslyckas med sin rehabilitation av avvikare, och de fortsätter avvika efter sin inkapacitering (Foucault, 2013:471). En risk för liknande misslyckande menar jag finns i en för stark kontroll kan istället leda till att den relativa friheten individen har i styrandet över sig själv resulterar i ett counter-conduct beteende (Dean, 2010:21), något jag diskuterar i följande avsnitt.

6.4 Hur kan risker för individer och demokrati uppstå i beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete?

En risk är en fara som har kalkylerat den potentiella förlusten eller skadan för den som identifierar faran (Dean, 2010:2016). En risk är politiskt, kulturellt och socialt konstruerad, den är inte något som finns i naturen på samma sätt som en fara. En risk är således en kalkylerad fara (ibid). Det finns alltid en risk att brottspreventiva åtgärder har kontraproduktiva effekter, så kallad inverterad prevention (Sahlin, 2000:118). En brottspreventiv åtgärd kan ha tre olika typer av resultat: en minskande effekt, ingen effekt, eller en ökande effekt på brottsligheten (ibid). Risken för att den brottspreventiva åtgärden är kontraproduktiv är närvarande i konstrueringen av programmen Allas vårt ansvar och Tillsammans mot brott.

Som jag nämnde i 6.2 kan diskurser om normativitet i det medborgerliga bidraget inom det brottsförebyggande arbetet bli riskfyllt. Delvis på grund av att alla brottspreventiva åtgärder har en risk att bli kontraproduktiva, men främst för att diskursen om normativitet, normer och normbrott i Tillsammans mot brott är tvetydig (Sahlin, 2000:118). Det är inte klargjort vilka beteenden regeringen vill att civilsamhället ska tolka som normbrytande beteende, det är upp till läsaren att tolka detta själv. Det är även möjligt att läsaren tolkar begreppet normbrytande beteende subjektivt även om det hade varit en tydligare diskurs om normativitet i Tillsammans mot brott. Nedan presenterar jag olika risker jag har identifierat utifrån följande mening från Tillsammans mot brott avsnitt om enskilda medborgares bidragande: "Att ha andra människor nära sig, med liknande värderingar och med förmåga att se normbrytande beteende, är av stor betydelse för att motverka brottsliga handlingar." (Skr, 2017:43).

En risk med att regeringen uttrycker att enskilda medborgare med liknande värderingar och förmåga att se normbrytande beteende är en viktig del i brottsprevention, är att medborgerliga

initiativ i homogena områden misstänkliggör individer som bryter mot den homogena normativiteten i området (Lub, 2017:12–13). Individer som har attribut eller beteenden som inte stämmer in i det homogena stigmatiseras och profileras som misstänkta. Trots den här risken så uttrycker Tillsammans mot brott att medborgare med *liknande värderingar* ska utöva kontroll genom brottsförebyggande arbete. De individer som stigmatiseras och profileras kan redan vara marginaliserade och med stigmatisering kan det bli ytterligare marginalisering. Stigmatisering kan också ske mot individer som inte är marginaliserade sedan tidigare.

Marginaliserade grupper eller individer som har attribut eller beteenden som inte stämmer överens med den överordnade diskursen om normativitet i samhället, tolkas som normbrytande (Lub, 2017:12–13). Otydligheten av vilket beteende som ska tolkas som normbrytande ger utrymme för subjektiva tolkningar. Jag nämnde tidigare att finns en heteronormativ diskurs i Tillsammans mot brott. Ett queer-beteende tolkas som normbrytande utifrån den heteronormativa diskursen, exempelvis en pojke iklädd klänning bryter mot diskursen, men inte mot lagen. Personer som bryter mot den heteronormativa diskursen riskerar att utsättas för diskriminering, exkludering och hatbrott (Jacobson, 2014:19). Det kan därför vara riskfyllt att arbetsbeskrivningen är otydlig och inte tydliggör vilka beteenden som ska tolkas som normbrytande. Då programmet har en heteronormativ diskurs såväl som en antydning av ett dikotomt perspektiv på den normativa diskursen, ger en otydlig arbetsbeskrivning utrymme för subjektiva tolkningar.

Subjektiva tolkningar kan bli berättigade genom den otydliga arbetsbeskrivningen. Det finns individer som beväpnar sig med slagträn för att förhindra brott eller normbrott (Lub, 2017:12–13). En risk är att det inte är endast enskilda individer som gör detta, då medborgerliga frivilligorganisationer inom brottsförebyggande arbete skapar normer för och med varandra (Wo et al, 2016:220). Individer med aggressiva metoder kan finnas i frivilligorganisationer och konstruera normer med varandra att tillåta aggressiva metoder. De aggressiva individerna kan exkluderas från frivilligorganisationerna eller lämna självmant som de beväpnade individerna i Lubs (2017:13) exempel, som en form av self-governing (Dean, 2010:26).

De aggressiva individerna som blir exkluderade är fria att skapa egna frivilligorganisationer. Även om dessa verksamheter råds att skapas i samråd med kommun eller polis för att motverka just den här risken, att det bildas vigilanta grupper (Skr, 2017:43), är det inte en självklarhet att det sker ett samtal med polis eller kommun. Dessa grupper riskerar att bli vigilanta med syfte att bevara sina institutionaliserade normer med våldsamma metoder, samt är autonoma med ett centralt styre som planerar verksamheten (Johnstone, 1996:222). Medborgargården har ofta

konserverna även om dessa normer kan upplevas vara alternativa. Medborgargarden skapas när deras institutionaliserade normer hotas från överträdelse eller förändring, och har en drivkraft i att bevara och konservera sina normer samt använder våldsamma metoder för att uppnå detta (ibid:229–230). Dessa grupper ser överträdelse eller förändring som ett hot vilket riskerar deras levnadssätt. De identifierar en risk och får därmed en makt de kan använda som ett sätt att styra andra till att försöka bevara de institutionaliserade normerna (Dean, 2010:206).

Ett exempel på en frivilligorganisation som kan tolkas som ett medborgargarde är Soldiers of Odin, en grupp med en subjektiv syn på normer och normbrott (Röstlund & Wiman, 2016, 27 april). De får i Tillsammans mot brott utrymme att tolka förslaget att ha personer med liknande värderingar och förmåga att se normbrytande beteende nära sig, då både värderingar och normbrytande beteende är subjektivt tolkningsbara. De ägnar sig åt trygghetsvandringar som även den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism (2017:4–5) identifierar som en risk för våldsbejakande extremism. Soldiers of Odin ser sig själva som en alternativ polismakt och försöker framställa sig som en alternativ polis, de tar på sig polisiära roller för att skydda sina privata intressen (Röstlund & Wiman, 2016, 27 april & Smith & Natalier, 2005:112).

Jag tänker att medborgerliga insatser, exempelvis grannsamverkan, kan tolkas som en form av private policing, en organisation som är privatägd av medlemmarna själva, med målet att skydda området från ekonomisk förlust (Smith & Natalier, 2005:112). De tar på sig polisiära roller som att patrullera och utbilda i närområdet, och liksom private policing-organisationer inom säkerhetsbranschen överlåter de direkta konfrontationer till polisen (Lub, 2017:16). Aktörer som generellt utövar informell kontroll i samhället får utöva uppgifter som traditionellt sett tillhör den formella kontrollen. Den formella kontrollen, regeringen, delegerar brottsförebyggande arbete till den informella kontrollen, civilsamhället. Frivilligorganisationer i civilsamhället kan ses som private policing-organisationer som skapar en ny alternativ formell kontroll. Exempelvis grannsamverkansorganisationer som samverkan mot brott (SAMBO, u.å.), stöttas av privata försäkringsbolag, vilka har ett ekonomiskt intresse i att förebygga skadegörelse och riktar därför arbetet mot skadegörelse (Smith & Natalier, 2005:113). Private policing-organisationer som inte stöttas av försäkringsbolag utan av våldsbejakande organisationer, är en risk som kan uppstå med att det skapas ny alternativ formell kontroll. En vanlig åtgärd som exempelvis trygghetsvandringar, vilken grannsamverkansgrupper ofta bedriver, är som tidigare nämnt även en riskindikator för våldsbejakande extremism (Nationella

samordnaren mot våldsbejakande extremism, 2017:5). Vilka motiv som driver private policing-organisationer kan därmed vara svårt att veta.

7. Sammanfattande diskussion

Syftet med studien var att kritiskt granska hur beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete utvecklats i Tillsammans mot brott sedan Allas vårt ansvar, samt att identifiera diskursen om normativitet och de risker som kan uppstå av beskrivningen. Mina frågeställningar fokuserade på hur regeringen beskriver enskilds brottsförebyggande arbete, hur diskursen om normativitet ser ut och hur de brottsförebyggande programmen kan förstås som maktutövning över de som stämmer in med den normativa diskursen samt vilka risker som uppstår med normativitet i brottsförebyggande arbete. Min uppsats skiljer sig från tidigare forskning, då jag granskar hur offentliga dokument diskuterar normativitet i samband med enskildas brottsförebyggande arbete, inte hur effektivt enskildas brottsförebyggande arbete är, samt hur risker skapas i den relativa friheten självstyrande innebär.

Med kritisk diskursanalys som verktyg har jag sett att beskrivningen av enskilda medborgares brottsförebyggande arbete i Tillsammans mot brott till stora delar bygger på Allas vårt ansvar. Medborgares informella kontroll beskrivs vara viktig då bristen av den ses som en orsak till brottslighet. Detta beskrivs med stor övertygelse och få källor. Den normativa diskursen utvecklats från ett dikotom diskurs där normer är bra och normbrott är dåligt, till en nyanserad diskurs, där normer kan vara skadliga. I samband med att samhället har utvecklats till ett senmodernt samhälle, har diskursen om normativitet utvecklats när diskursordningen också har ändrats. Genom normativitet förefaller individer att styra varandra med informell kontroll.

Med governmentality som teoretiskt verktyg har jag identifierat att Tillsammans mot brott delar Allas vårt ansvars synsätt att civilsamhällets brottsförebyggande arbete syftar till att fånga in de normativa medborgarna. Det är en naiv förhoppning om att situationell brottsprevention får motiverade avvikare och gärningspersoner att bli mindre motiverade. Tillsammans mot brott utgår från teorier om situationell brottsprevention som broken windows och rutinaktivitetsteorin, vilka inte problematiserar varför individer i samhället är motiverade att begå brott. Det innebär att åtgärderna inte förebygger motivationen hos potentiella avvikare. Jag är kritiskt till att den situationella brottspreventionen är i fokus trots att programmet nämner att välfärd är grunden för att motverka brott. Delegeringen av brottsförebyggande arbete till civilsamhället och frivilliga kan både ses som ett maktutövande över civilsamhället men också potentiellt skapa risker om det finns otydlighet och tvetydighet i arbetsbeskrivningen.

Jag vill mena att den normativa diskursen i materialet för med sig risker som kan skada individer och det demokratiska samhället, eftersom diskursen är otydlig. Riskerna är att människor som

inte stämmer in med normerna blir exkluderade, stigmatiserade, eller offer för våldsbrott. Det kan även hända att de som inte passar in i normerna styr sig själva emot styrandet (counter-conduct), och möjligtvis bilda medborgargården. Riskerna anser jag uppstår då diskursen om normativitet i Tillsammans mot brott är otydlig i vilka normer som är bra och mindre bra att upprätthålla. Jag menar att den otydliga diskursen och arbetsbeskrivningen i Tillsammans mot brott riskerar att resultera i kontraproduktiva insatser. En tydlig öppen diskurs om normativitet och ett fokus på social brottsprevention innebär starkare styrning, vilket inte är negativt om den riktar sig till att minska individers motivation att begå brott istället för att minska kriminogena situationer. Denna styrning skulle dock kunna komma att bli negativ i en annan kontext. De risker jag identifierar kan tolkas som ett verktyg för att styra, jag har haft ett kritiskt perspektiv med syfte att uppmärksamma brister, som under studiens gång har blivit för att främja en förändring till social brottsprevention.

Jag är kritisk till att det är enskilda medborgare och frivilligorganisationer grundade i situationell brottsprevention som föreslås och sägs vara en bidragande del i det brottsförebyggande arbetet när tidigare forskning som exempelvis Wo et al (2016:235) har förklarat att det finns en diskrepans mellan teori och empiri kring de frivilligorganisationernas effektivitet. De typer av frivilligorganisationer som istället inriktar sig på social brottsprevention har svårt att vara effektiva direkt utan positiva effekter tenderar att komma efter först 10 år (ibid). De frivilligorganisationer som bygger på social brottsprevention och ökar informell kontroll nämns ironiskt nog inte i Tillsammans mot brott, trots en genomgående diskurs i programmet som anser att den ökade brottsligheten beror bristen av informell kontroll.

Min uppsats har haft en kvalitativ ansats har jag inte strävat efter generaliserbarhet och jag vill inte heller hävda att mina resultat är objektiva. Jag hade möjligen fått alternativa resultat på frågeställningarna med annan metod, andra teorier och begrepp, eller med alternativa tolkningar av de teoretiska begrepp jag har. Jag bedömde att Faircloughs version av kritisk diskursanalys, och med min tolkning av de teoretiska verktyg jag valt, lämpade sig bäst för frågeställningarna.

Till sist vill jag föreslå vidare forskning med governmentality studera om enskilda medborgare i frivilligt brottsförebyggande arbete får ta del av programmet, och isåfall hur de själva ställer sig till programmet. En studie där fokusgruppsintervjuer hade lämpat sig som metoder. Tillsammans mot brott efterfrågar longitudinella uppföljningar om hur effektivt programmet är, vill jag hellre se ifall och hur programmet styr de som arbetar utifrån programmet. Då jag inte kan hävda att programmen faktiskt har effekten att de styr individer genom normativitet, men jag tycker mig se programmens försök att styra strömmen.

8. Litteraturlista

- Aromaa, K., & Takala, J-P. (2005). Recent Developments in Crime Prevention and Safety Policies in Finland. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 47(2), 389-405.
Hämtad 2017-11-09 från <https://search-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/docview/216094266?accountid=11162>
- Bergström, G. Boréus, K. (2005). Diskursanalys. I G. Bergström, & K. Boréus (Red), *Textens mening och makt: metodbok samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (s. 353–415). Lund: Studentlitteratur.
- Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2015). *Förstärkt stöd till - och samordning av - det lokala brottsförebyggande arbetet*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet
- Dean, M. (2010). *Governmentality*. London: SAGE
- Ds (Departementsserien). (1996). *Allas vårt ansvar*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Foucault, M. (2013). The Carceral. In E. McLaughlin, & J. Muncie (Eds), *Criminological Perspectives* (496-475). London: SAGE
- Greer, C. (2004). Crime, Media and Community: Grief and Virtual Engagement in Late Modernity. In J. Ferrell, K. Hayward, W. Morrison, & M. Presdee (Eds), *Cultural Criminology Unleashed*. London: The GlassHouse Press.
- Huvudledare. (2017, 21 mars). Rätt satsat mot brott. Men för lite. *Sydsvenskan*. Hämtad 2017-12-01 från <https://www.sydsvenskan.se/2017-03-21/ratt-satsat-mot-brott-men-for-lite>
- Hörnqvist, M. (2001). *Allas vårt ansvar i praktiken; en statligt organiserad folkrörelse mot brott*. Stockholm: Stockholms universitet <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:474212/FULLTEXT01.pdf>
- Jacobson, M. (2014). *Normbrytande liv i Göteborg: Lägesrapport om hbtq-personers livsvillkor i Göteborg* (Uppdragsrapport av utfärdad av Göteborgs stad). Göteborg: Leanders Grafiska AB
- Johnstone, L. (1996). What is Vigilantism? *The British Journal of Criminology*, 36(2), 220-236. <https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1093/oxfordjournals.bjc.a014083>
- Lub, V. (2017). Neighbourhood Watch: Mechanisms and Moral Implications. *The British Journal of Criminology*, azx058. doi:10.1093/bjc/azx058

- Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. (2017). *Handledning och rekommendationer för att ta fram lokal lägesbild och handlingsplan*. Stockholm: Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism. Hämtad 2017-12-21 från <http://www.samordnarenmotextremism.se/wp-content/uploads/2016/11/Nationella-Samordnaren-Folder-maj-2017-orginal.pdf>
- Röstlund, L., & Wiman, E. (2016, 27 april). Soldiers of Odin inifrån. *Aftonbladet*. Hämtad 2017-11-13 från: <http://soldiersofodin.story.aftonbladet.se/>
- Sahlin, I. (2000). *Brottsprevention som begrepp och samhällsfenomen*. Lund: Arkiv
- Sambo (Samverkan mot brott). (u.å.). *Om oss*. Hämtad 2017-12-07 från <http://samverkanmotbrott.se/om-oss-new/>
- Skr (Skrivelse). (2017). *Tillsammans mot brott*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Smith, P & Natlier, K (2005). *Understanding criminal justice*. London: SAGE
- Taylor-Gooby, P., & O. Zinn, J. O. (2006). "Current Directions in Risk Research: New Developments in Psychology and Sociology", *Risk Analysis* 26(2): 397-411
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wakefield, A. (2013). Private Policing. In E. McLaughlin, & J. Muncie (Eds), *The SAGE Dictionary of Criminology* (338-340). London: SAGE
- Wo, J., Hipp, J, R., & Boessen, A. (2016). Voluntary Organizations and Neighborhood Crime: A Dynamic Perspective. *Criminology*, 54(2), 212–241. doi:10.1111/1745-9125.12101